

شناسایی و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه نیروهای مسلح

داود رضایی^۱، منوچهر شریفی^۲، رضا جهانفر^۳

چکیده

آسیب‌های اجتماعی همواره مهم‌ترین سرمایه جوامع (سرمایه انسانی) را با چالش مواجه نموده است. آثار زیانبار آسیب‌های اجتماعی در نیروهای مسلح دو چندان است، به گونه‌ای که کارایی و توان رزم ن.م ارتباط مستقیم با میزان آسیب‌های اجتماعی در آن سازمان دارد. هدف این پژوهش شناسایی آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م و ارائه راهکارهای پیشگیری است بنابراین سؤال اصلی پژوهش اینگونه مطرح می‌شود، آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م کدامند؟ برای تحصیل این هدف از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی استفاده گردیده و داده‌های بدست آمده به روش تحلیل محتوا بررسی شده است، حجم جامعه نمونه ۱۳ نفر از نخبگان ن.م است که به نوعی در حوزه آسیب‌های اجتماعی سربازان وظیفه ن.م دارای مسئولیت هستند، انتخاب شده و با آن‌ها مصاحبه عمیق صورت گرفته که نتایج حاصله نشان می‌دهد؛ فضای مجازی، سرقت، موارد سوءاخلاقی، خودزنی و دگرزنی، اعتیاد، ضعف اعتقادی و مشکلات معیشتی از آسیب‌های موجود در بین سربازان وظیفه ن.م بوده و آسیب‌ها با اولویت عبارتند از؛ اعتیاد، سرقت، موارد سوءاخلاقی، فضای مجازی و خودزنی و دگرزنی و پیامدهای آسیب‌های سربازان وظیفه ن.م عبارت است از؛ کاهش توان رزمی، افزایش تهدیدات، مخدوش شدن جایگاه نیروهای مسلح و جایگاه مقدس سربازی و تضعیف التزام به نظام و راهکارهای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه شامل؛ آگاه‌سازی، تقویت بنیه اعتقادی، آموزش، برخورد قاطع با تخلفات و ارتقاء سواد رسانه‌ای.

کلیدواژه: پیشگیری، شناسایی، سرباز، آسیب اجتماعی، نیروهای مسلح

۱. استادیار دانشکده علوم و فنون فارابی

۲. استادیار دانشکده علوم و فنون فارابی

۳. دکترای جامعه‌شناسی ورزش، مدرس دانشکده مدیریت دانشگاه هوایی شهید ستاری، تهران، ایران، (نویسنده

مقدمه

تصمیم سازی و تصمیم‌گیری در هر سازمان، جامعه و حتی در افراد، اثرپذیر از عواملی همچون «تجربیات، نظام مسائل، آینده‌پژوهی، فشار فناوری و ایده‌پردازی و نوآوری» است. در نظام مسائل هر جامعه نیز از جمله مسائلی که بشر همواره با آن رو در رو بوده است، مسئله «آسیب‌های اجتماعی» است. در واقع «آسیب‌های اجتماعی» یک مسئله مهم در نظام مسائل هر جامعه‌ای بشمار می‌رود. تقریباً هیچ جامعه‌ای یافت نمی‌شود که در آن آسیب اجتماعی وجود نداشته باشد. البته با توجه به تفاوت فرهنگ‌ها، برخی از آسیب‌های اجتماعی در برخی از جوامع به عنوان آسیب شناخته نمی‌شود در واقع ممکن است تعریف آسیب اجتماعی از یک جامعه به جامعه دیگر متفاوت باشد اما باید در نظر داشت که با هر تعریفی از آسیب اجتماعی، وقوع آسیب‌های اجتماعی در هر جامعه‌ای خساراتی بر پیکر نهادهای اجتماعی -از جمله خانواده- وارد می‌کند. از سوی دیگر آسیب‌های اجتماعی بستر بروز و آغاز تهدیدات امنیتی و غیرامنیتی هستند لذا پرداختن به آن‌ها به عنوان عوامل بسترساز تهدیدات امری مهم و لازم است.

شناخت انواع آسیب‌های اجتماعی و چاره‌اندیشی برای پیشگیری از آن برای همه اقشار و گروه‌های مردمی و حتی در فرایند حکمرانی اجتماعی مهم و حیاتی تلقی می‌شود زیرا که بی‌توجهی به آسیب‌های اجتماعی منجر به گسترش آن و شکنندگی جامعه و حتی فروپاشی اجتماعی خواهد شد. از سوی دیگر نیروهای مسلح ایران همچنان یک سازمان متکی به نیروی انسانی است و بخش عظیم نیروی انسانی آن را سربازان وظیفه تشکیل می‌دهند لذا بررسی آسیب‌های حادث شده بر روی این طیف که بخش عمده نیروی رزمی نیروهای مسلح ایران را تشکیل می‌دهند مهم و ضروری است. برای این امر شناخت آسیب‌هایی که این بخش از نیروهای مسلح را تهدید می‌نماید لازم است بنابراین دغدغه پژوهشگر شناسایی آسیب‌های اجتماعی در بخش سربازان وظیفه نیروهای مسلح و ارائه راهکارهای پیشگیری است.

آسیب اجتماعی (social-pathology) به دسته‌ای از نابسامانی‌ها و ناهنجاری‌های رفتاری افراد یک جامعه چه بصورت فردی و یا جمعی اطلاق می‌شوند که ریشه در بی‌نظمی‌ها، کژکارکردی‌های پدیده‌های اجتماعی و پیامدهای نامطلوب آنها دارد. این آسیب‌ها غالباً باعث رنجش روانی، جسمی و مادی اقشار خاص و آسیب‌پذیر جامعه می‌شوند. در واقع به هر نوع عمل فردی یا جمعی گفته می‌شود که در راستای اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی یا غیررسمی جامعه محل فعالیت کنشگران قرار نمی‌گیرد و در نتیجه با منع قانونی و یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبه‌رو می‌گردد. آسیب‌های اجتماعی به دو نوع مجرمانه و غیرمجرمانه تقسیم بندی می‌شود (جهانفر، ۱۴۰۲). تعاریف مختلفی برای آسیب اجتماعی وجود دارد ولی ساده‌ترین تعریف برای آسیب اجتماعی عبارتند از هر نوع عمل فردی یا جمعی که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی رسمی و غیررسمی جامعه محل فعالیت کنشگران قرار نمی‌گیرد و در نتیجه با منع قانونی یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبه‌رو می‌شود.

برخی از انواع آسیب‌های اجتماعی به شرح زیر عبارتند از:

آسیب‌های اجتماعی خانواده، آسیب‌های اجتماعی زنان، آسیب‌های اجتماعی طلاق، آسیب‌های اجتماعی جوانان، آسیب‌های اجتماعی اعتیاد، آسیب‌های اجتماعی اینترنت، آسیب‌های اجتماعی ماهواره، آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان.

همچنین برخی از عوامل ایجاد آسیب‌های اجتماعی عبارتند از:

نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی، رفاه اقتصادی خانواده، فقر مادی خانواده، بیکاری، رشد صنعت و پیشرفت تکنولوژی، ستیزه‌والدین، شیوه‌های تربیتی والدین، عدم آگاهی و بینش صحیح والدین.

اهمیت تحقیق با رویکرد ایجابی نوشته می‌شود. در واقع اهمیت تحقیق این نکته قابل ذکر است که در سطح ملی اهمیتی فراتر از قشر جوانان آن جامعه وجود ندارد، آسیب‌ها به این قشر در هر رده‌ای خسروانی بس بزرگ است به عبارت دیگر زمانی تمامیت ارضی،

استقلال و حاکمیت کشور محفوظ است و وجود تهدیدات و آسیب ها زندگی اجتماعی و سیاسی، فرهنگی آن کشور را دستخوش آشوب و هراس نمی نماید که نیروهای مسلح آن کشور در اوج آمادگی و اقتدار توان دفاع همه جانبه از کشور در همه ابعاد را دارا باشند لذا وارد شدن آسیب به بدنه سربازان وظیفه ن.م که آسیب به مولفه نیروی انسانی نیروهای مسلح بوده و مستقیماً توان رزمی و عملیاتی آن را تحت شعاع قرار داده و مطمئناً موجبات تقلیل آن را فراهم می نماید، بسیار مهم و حیاتی است. ضرورت تحقیق با رویکرد سلبی نوشته می شود. در واقع از دیدگاه **ضرورت تحقیق** عدم پرداختن به اینگونه پژوهش ها در دراز مدت باعث تضعیف نیروهای مسلح و اقتدار نظام مقدس ج.ا.ا گردیده و یکی از ارکان مهم نظام مقدس ج.ا.ا را دچار چالش های جدی می نماید.

با در نظر گرفتن این موارد، در این پژوهش مسئله پژوهشگران، آسیب های اجتماعی سربازان وظیفه نیروهای مسلح است. در این راستا سؤال اصلی این است که آسیب های اجتماعی در سربازان وظیفه نیروهای مسلح کدامند؟

هدف اصلی پژوهش شناسایی و پیشگیری از آسیب های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م و **اهداف فرعی** شامل؛ شناسایی آسیب های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م ، اولویت بندی آسیب های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م ، شناسایی پیامدهای آسیب های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م ، ارائه راهکارهای پیشگیری از آسیب های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م

سوالات تحقیق متناظر با اهداف است.

با توجه به اینکه در نظر است آسیب ها شناسایی شوند لذا از ارائه فرضیه خودداری شده است.

پیشینه و مبانی نظری

۱. پیشینه تحقیق:

<p>آسیب‌شناسی ملزومات شغلی بر روابط خانوادگی در بین خانواده‌ها - های کارکنان نظامی</p>	<p>عنوان مقاله</p>
<p>احسان کرم باغی، آزاده صداقت کیش، نشریه صف خانواده، ۱۳۹۱</p>	<p>مشخصات محقق و تاریخ و محل اجرای تحقیق</p>
<p>- ملزومات و فشارهای کاری که لاجرم به برخی از کارکنان نظامی وارد می‌شود چه تاثیری بر روابط خانوادگی دارد؟ - فشارهای کاری و خاص شغلی باعث شده برخی کارکنان نظامی در روابط خانوادگی خود چالش داشته و برآن تاثیر منفی داشته باشد.</p>	<p>سؤال های مقاله</p>
<p>مسائل کاری و شغلی که در برخی مشاغل خاص برای کارکنان متصدی روی می‌دهد باعث می‌شود آنان توان، وقت و حوصله کافی را برای امور خانوادگی نداشته و روابط خانوادگی به مشکلات جدی افتاده و به سردی گراید. لذا تکریم خانواده باید مورد توجه جدی قرار گیرد.</p>	<p>نتایج مقاله</p>
<p>تبیین عملکرد بنیاد تعاون ن م در خصوص سلامت روان خانواده های کارکنان نظامی</p>	<p>عنوان مقاله</p>
<p>محمود زارعی، ۱۳۹۸</p>	<p>مشخصات محقق و تاریخ و محل اجرای تحقیق</p>
<p>- آیا بنیاد تعاون ن م به واسطه در اختیار داشتن امکانات و منابع مالی که متعلق به کارکنان و خانواده آنان است، اقدامی برای ارتقاء سلامت روان آنان برداشته است؟ - به نظر می‌رسد علیرغم تاکیدات سلسله مراتب درخصوص موضوع تحقیق و ارتقاء آن اقدام موثری انجام نشده است.</p>	<p>سؤال های مقاله</p>
<p>تکریم خانواده‌های کارکنان نظامی که مهم‌ترین پشتوانه فکری، فرهنگی و معنوی برای کارکنان به شمار می‌آیند از اولویتهای سلسله مراتب فرماندهی است که می‌بایست همه فرماندهان و سازمان‌ها مخصوصاً بنیاد تعاون ها در این راستا اهتمام جدی داشته باشند تا محیطی شاداب و مفرح برای اعضای خانواده کارکنان فراهم شود. می‌توان با چند اقدام جهادی و اساسی از جمله</p>	<p>نتایج مقاله</p>

<p>در وهله اول تجهیز اردوگاه‌ها با الگوبرداری از یک طرح مدون و مورد تایید، وادار به تغییر مثبت و ارائه خدمات رفاهی مناسبی به کاکنان و خانواده‌های آنان نمود.</p>	
<p>آسیب شناسی اقدامات مدیریت انتظامی در کنترل آسیب های اجتماعی</p>	<p>عنوان مقاله</p>
<p>داوود دعاگوین، حسن مفخمی شهرستانی، دانشگاه علوم انتظامی امین ۱۳۹۸</p>	<p>مشخصات محقق و تاریخ و محل اجرای تحقیق</p>
<p>اقدامات پیشگیرانه اجتماعی و اقدامات تعاملات بین سازمانی ف.ا استان مازندران در کنترل آسیب های اجتماعی چگونه و به چه صورت می باشد؟</p>	<p>سؤال های مقاله</p>
<p>به طور کلی نتایج تحقیق ضمن تایید یافته ای پیشینه تجربی مشخص ساخته است که هر گونه فعالیت انتظامی باید در گرو سیاست گذاری پیشگیرانه جرایم با توجه به بار عملیات روانی و اطلاعاتی می باشد. بر اساس نتایج تحقیق، اهمیت تامین امنیت اجتماعی در کاهش جرم و آسیب های اجتماعی تایید می کنند که امنیت و نامنی به مثابه متغیر وابسته (معلول) به شدت متأثر از فقدان کنترل همه جانبه، نارضایتی و وجود تنش های رفتاری، عدم ارضای نیازها، گسست های اجتماعی، استحاله فرهنگی، تضعیف انسجام اجتماعی، ناکارآمدی سیاست های امنیتی، عدم کفایت ابزارهای تامین امنیت، جدال سیاسی، حاشیه نشینی و مهاجرت سامان نیافته است. عوامل و شرایط یاد شده بر میزان جرائم و آسیب های اجتماعی تاثیر مستقیمی به جای می گذارند. همچنین آسیب های اجتماعی، نوعی بی سازمانی اجتماعی است که به شکل مستمر و فزاینده ای ارزش های محوری جامعه را مورد چالش قرار می دهد که این امر در بستر اجتماعی متأثر از خلال کارکردی در نظم اجتماعی و نابرابری در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی می باشد که در عمق مسائل اساسی نظیر تورم، فقر و بیکاری را تولید و در سطح، انحرافات اجتماعی را در حوزه امنیت عمومی باز تولید می کند.</p>	<p>نتایج مقاله</p>
<p>آسیب شناسی تجربی خدمت نظام وظیفه از منظر سربازان دارای مدرک تحصیلات تکمیلی</p>	<p>عنوان مقاله</p>

<p>سیدی، سیدمحمدرضا . سیدی، سیدحسین. صلواتیان، سیاوش. ۱۳۹۵ص۶۷</p>	<p>مشخصات محقق و تاریخ و محل اجرای تحقیق</p>
<p>آسیب شناسی تجربی خدمت نظام وظیفه از منظر سربازان دارای مدرک تحصیلات تکمیلی چگونه و به چه صورت می باشد؟</p>	<p>سؤال های مقاله</p>
<p>اتباع ذکور ایرانی، بر اساس قانون خدمت وظیفه عمومی با پدیده ای به نام سربازی مواجه هستند. سربازی، به طور کلی به دو بخش دوره آموزشی و دوره خدمت در یگان، تقسیم می شود که هر دوره، دارای پیامدهای جسمی و روانی و نیز پیامدهای اجتماعی برای سربازان است. هدف پژوهش حاضر، مطالعه عمیق و دقیق پدیده سربازی برای آسیب شناسی تجربی آن از منظر سربازان دارای تحصیلات تکمیلی است. در این پژوهش از روش پدیدارشناسی برای رسیدن به هدف استفاده شد. بدین منظور، از بین سربازان مشغول به خدمتی که دارای تحصیلات تکمیلی هستند به روش نمونه گیری هدفمند، افرادی، انتخاب شدند و با روش مصاحبه عمیق با ایشان مصاحبه گردید. در مجموع، داده های پژوهش پس از ۱۲ مصاحبه به اشباع رسید. این مصاحبه ها شامل ۸ مصاحبه با سربازان دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۴ مصاحبه با سربازان دارای مدرک دکتری تخصصی است. برای تحلیل اطلاعات از رویکرد تجزیه و تحلیل درون مایه ای ون منن استفاده شد که حاصل آن ۱۱ درون مایه اصلی و ۱۶ درون مایه فرعی از مسائل مختلف سربازی است. درون مایه های اصلی یازده گانه شامل حکمرانی تعریف سنتی قدرت در نیروهای نظامی، وابستگی مستقیم قوای نظامی به حکومت، تقابل با برنامه ریزی و آینده نگری، انتظار طولانی و از دست دادن فرصت ها، تغییر قوانین و برنامه ریزی، ضعف در برنامه ریزی کلان، بستر ظهور ناهنجاری های رفتاری، ضعف در رعایت شان سرباز، مسائل اجتماعی، عدم تعریف جنگ نرم و احساس رهاشدگی و آزادی است</p>	<p>نتایج مقاله</p>
<p>رابطه جهت گیری مذهبی با سابقه اقدام به خودکشی در سربازان</p>	<p>عنوان مقاله</p>
<p>سلطانی نژاد، عبدالله . فتحی آشتیانی، علی. انیسی، جعفر؛ ۱۳۹۱-روانشناسی نظامی صفحه ۳۵ تا ۴۴</p>	<p>مشخصات محقق و تاریخ و محل اجرای تحقیق</p>

رابطه جهت‌گیری مذهبی با سابقه اقدام به خودکشی در سربازان چگونه است؟	سؤال های مقاله
<p>یکی از آسیب‌های روانی شایع در حوزه بهداشت روانی رفتارهای خودکشی گرایانه است. پایبندی به باورهای دینی نقش مهمی در پیشگیری از رفتارهای خودکشی گرایانه دارد. هدف پژوهش حاضر بررسی ارتباط بین جهت‌گیری مذهبی و اقدام به خودکشی در سربازان یکی از سازمان‌های نظامی کشور است. روش: در این مطالعه توصیفی-همبستگی، ۱۶۵۹ نفر از سربازان مشغول به خدمت در یکی از سازمان‌های نظامی در شش استان کشور به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای مطالعه شامل، مقیاس افکار خودکشی بک (BSSI) و مقیاس جهت‌گیری مذهبی اسلامی بود. داده‌های به دست آمده با استفاده از روش‌های آماری همبستگی، آزمون t گروه‌های مستقل و آزمون کاسکوئر تجزیه تحلیل شدند. نتایج: بر اساس نتایج این بررسی میزان شیوع اقدام به خودکشی در بین شرکت‌کنندگان ۵/۷ درصد است. نتایج نشان داد، بین دو گروه سربازان دارای سابقه اقدام به خودکشی و سربازان فاقد سابقه اقدام به خودکشی در نمرات زیر مقیاس‌های پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی بر اساس اسلام شامل عقاید و مناسک اسلامی و نیز جهت‌گیری مذهبی بر اساس اسلام تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین یافته‌های حاصل از این مطالعه نشان داده است، بین اقدام‌کنندگان به خودکشی از نظر میزان جهت‌گیری مذهبی تفاوت وجود دارد. سربازان با جهت‌گیری مذهبی قوی نسبت به سربازان با جهت‌گیری مذهبی ضعیف کمتر اقدام به خودکشی می‌کنند. بحث: بر اساس نتایج این پژوهش می‌توان گفت جهت‌گیری مذهبی با اقدام به خودکشی در سربازان رابطه دارد. همچنین مقدار جهت‌گیری مذهبی نیز در سربازانی که سابقه اقدام به خودکشی دارند متفاوت است. لذا تعمیق باورهای مذهبی و تقویت جهت‌گیری مذهبی جوانان سرباز می‌تواند در کاهش اقدام به خودکشی موثر باشد.</p>	<p>نتایج مقاله</p>

یکی از ابعاد نوآوری در این مقاله به نسبت سایر مقالات و پژوهش‌های انجام شده پیشین، در نظر قرار دادن همه ابعاد زمینه‌ساز آسیب اجتماعی در بین سربازان است. همچنین مشاهده مستقیم پژوهشگران و مطرح شدن نتایج پژوهش در میز تخصصی سرمایه

اجتماعی آجا و در حضور جامعه‌شناسان خبره و متخصصان آسیب‌های اجتماعی به عنوان کارگروه خبرگی پژوهش از جمله موارد تمایز این پژوهش با پژوهش‌های پیشین است.

۲. مبانی نظری تحقیق:

شناسایی: شناسایی از مشتقات مصدر شناختن، بوده و در لغت به معنی آشنایی، آگاهی، دانایی و معرفت میباشد(عمید، ۱۳۹۰: ۷۴). لیکن از حیث اصطلاحی در زمره واژگانی محسوب می‌شود که مفهوم آن کاملاً تابع ادبیات حاکم بر علم مربوطه است بر این مبنا در هر یک از زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، نظامی و غیره تعریفی مجزا از دیگری خواهد داشت. پژوهش حاضر هرچند پیرامون محیط نیروهای مسلح است لیکن مشخصاً مقصود، حیثیت اجتماعی آسیب‌هایی می‌باشد که ممکن است متوجه جامعه این نیروها شود و به عبارت بهتر زمینه پژوهش اجتماعی است نه نظامی. در این پژوهش، مجموعه تحقیقات، برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات بنیادی که در جهت واکاوی علّی و احصاء موضوعی کلیه آسیب‌های موجود و احتمالی که از اجتماع بر سرمایه انسانی ن. م وارد می‌گردد را شناسایی می‌نامیم.

پیشگیری: به مجموعه وسایل و ابزارهایی اطلاق می‌شود که دولت برای مهار بهتر آسیب‌ها از طریق حذف یا محدود کردن عوامل آسیب‌زا و یا از طریق اعمال مدیریت مناسب نسبت به عوامل محیط فیزیکی و محیط اجتماعی موجد زمینه‌های آسیب، مورد استفاده قرار می‌دهد. (محمد نسل، ۱۳۸۶: ۶). در پژوهش حاضر، مقصود از پیشگیری؛ مجموعه تدابیر، تصمیمات، خط‌مشی‌ها و اقداماتی است که در سطح ن م به منظور جلوگیری از بروز چالش‌ها و تهدیدات مختلف از جمله تهدیدات امنیتی ناشی از آسیب‌های اجتماعی اتخاذ و اعمال می‌گردد.

آسیب‌های اجتماعی: آسیب اجتماعی به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می‌شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی رسمی و غیر رسمی جامعه محل

فعالیت کنشگران قرار نمی‌گیرد و در نتیجه با منبع قانونی و یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبرو می‌گردد. به همین دلیل، کجروان سعی دارند کجروی‌ها خود را از دید ناظران قانون، اخلاق عمومی و نظم اجتماعی پنهان نمایند زیرا در غیر این صورت با پیگرد قانونی، تکفیر اخلاقی، طرد اجتماعی مواجه می‌شوند (عبدالهی، ۱۳۹۴: ۴۳). در این پژوهش منظور از آسیب‌های اجتماعی عبارتند است از هر نوع عمل فردی یا جمعی مانند جرائم مرتبط با مواد مخدر، مفاسد مالی و اقتصادی، مفاسد اخلاقی، مشکلات و معضلات خانوادگی و سوء استفاده از موقعیت شغلی، استفاده نادرست از فضای مجازی و... در سربازان وظیفه ن. م. بوده که زمینه‌ساز بروز آسیب‌ها و یا چالش‌ها و تهدیداتی در نیروهای مسلح می‌گردد.

گونه شناسی آسیب های اجتماعی: شناسایی از حیث روشی از گونه های مختلفی برخوردار است، در گونه شناسی آسیب های اجتماعی از ملاک های متفاوتی می توان استفاده کرد. این ملاک ها در هر جامعه ای حداقل به چهار خرده نظام فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی اختصاص دارند. در هر یک از این حوزه ها، کنشگران فردی و جمعی می توانند با رعایت اصول و قواعد عمل جمعی مورد قبول در آن حوزه ها، به چهار نوع سرمایه یا منبع ارزشمند سرمایه فرهنگی یا دانش، سرمایه اجتماعی یا تعهد و منزلت، سرمایه سیاسی یا قدرت و سرمایه اقتصادی یا ثروت مورد نیاز هر جامعه دست یابند. بنابراین، در مجموع با چهار گونه کجروی روبه رو هستیم (اصفهانی نژاد، ۱۳۹۳: ۱۷۷).

گونه‌شناسی آسیب‌اجتماعی			
خرده نظام			
سرمایه اقتصادی: ثروت	سرمایه سیاسی: قدرت	سرمایه اجتماعی: تعهد و منزلت	سرمایه فرهنگی: دانش
آسیب‌های اجتماعی			
			

دورویی و تزویر و دروغ	خود نمایی	رابطه گرایی	رشوه
بحران هویت	اعتیاد	پارتنری بازی	رانت خواری
مشکلات اعتقادی	خودکشی	سواستفاده از موقعیت شغلی	اعتیاد
استفاده بد از فضای مجازی	عدم حفاظت گفتار	خشونت	اختلاس
مفاسد اخلاقی	ارتباط با افراد ناباب	حذف رقیب	نابسامانی خانوادگی

گونه‌شناسی آسیب‌اجتماعی

متغیرهای شناسایی آسیب‌های اجتماعی

برای وصول نتایج صحیح و قابل استفاده در فرآیند شناسایی آسیب‌های اجتماعی می‌باید بصورت لایه‌ای عمل کرد. نکته اساسی این است که چه عوامل و زمینه‌هایی می‌توانند زمینه‌های بروز مسئله اجتماعی را فراهم کند. برای آسیب‌های اجتماعی - در وسیع ترین معنای آن - نیازمند شناخت فرآیند و بستری اجتماعی هستیم که احتمالاً یک نتیجه آن می‌تواند به آسیب ختم شود. به عبارت دیگر، «تغییر اجتماعی» به عنوان متغیر مستقل، «آسیب اجتماعی» به عنوان متغیر وابسته و «بستر اجتماعی» مساعد که زمینه را برای آسیب‌پذیری فراهم می‌سازد، متغیر میانجی می‌باشد (عیوضی، ۱۳۹۷: ۱۷)

آسیب‌های اجتماعی عمده در ایران

در جامعه‌ی امروزی ایران با انواع مسائل و آسیب‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی نظیر بی‌سوادی یا کم‌سوادی، بحران معنی، دروغ، آنومی یا نابسامانی اجتماعی، بحران هویت، بی‌اعتمادی، اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، پرخاشگری و جنایت، خودکشی، فرار کودکان از منزل، تکدی‌گری، روسپیگری، ضعف مشارکت جمعی، قانون‌گریزی، رابطه‌گرای، بیکاری، فقر، سرقت، اختلاس، تخریب و آلوده‌سازی محیط‌زیست و ... سروکار داریم که در مجموع آینده این کشور را از لحاظ سلامت محیط و احساس امنیت جانی، مالی، تعاملاتی و فکری تهدید می‌کنند (عبداللهی، ۱۳۹۴: ۱۸)

اعتیاد؛ در لغت به معنای عادت کردن و یا خوی کردن به چیزی است (دهخدا، ۱۳۹۷: ۲۲). منشور عمومی سازمان بهداشت جهانی سازمان ملل متحد (۱۹۵۰) اعتیاد را اینگونه تعریف کرده است: اعتیاد، مسمومیت حاد مزمنی است که برای شخص یا اجتماع زیان بخش می‌باشد و از طریق استعمال داروی طبیعی یا صنعتی ایجاد می‌شود.

اختلاس: گونه‌ای از سرقت کارمندی است که بیشتر سرقت پول را شامل می‌شود. گرچه اختلاس شامل اموال و اوراق بهادار و... دولتی را هم شامل می‌شود که در اختیار کارمند دولت می‌باشد و به نفع خود یا دیگری برداشت می‌کند. اختلاس در میان تمام گروه‌های

شغلی دیده می‌شود و هم در طبقه پایین دیده می‌شود و هم در میان مقامات بالا. اغلب اختلاس کنندگان در موقعیت‌های مدیریتی هستند (صدیق سروستانی، ۱۳۹۹: ۴۱).

رشوه خواری: مفهومی است که جامعه‌شناسان در بحث از فساد از آن یاد می‌کنند و آنرا می‌توان به دوگونه فعال و غیر فعال تقسیم کرد. فساد فعال وقتی است که مثلاً پول برای اخذ امتیاز معینی از یک مقام اداری- سیاسی مورد استفاده قرار می‌گیرد، مانند مدیر یک موسسه اقتصادی که برای کسب امتیازات خاصی در بازار به یکی از مقامات اداری رشوه بپردازد. در مقابل فساد غیر فعال حالتی است که برای رشوه گیرنده مطرح می‌شود، چرا که او قبول می‌کند در مقابل دریافت پول امتیازات مورد نظر پرداخت کننده رشوه را برای او فراهم نماید. در ایران از نظر قانونی رشوه عبارت است از وجه و یا مالی است که کارکنان دولت و کارکنان موسسه مرتبط با دولت (استفاده کنندگان کامل یا نسبی از بودجه و یا امکانات دولتی) که در قانون به آن‌ها اشاره شده است در حین انجام وظیفه دریافت می‌کنند. در ماده قانونی مربوطه تصریح شده است که رشوه می‌تواند برای انجام دادن یا انجام ندادن (عدم اعمال قانون خاص) امور باشد و این امور می‌تواند مربوط به وظایف فرد و یا افراد دیگر باشد (بهشتی، ۱۳۹۳: ۱۴۳).

رابطه گرایی: پارتی بازی یا رابطه گرایی یعنی این که شخصی باعث شود تا فرصت موجود در یک اداره یا سازمان که متعلق به همه مردم یا طیف معینی است به فرد یا گروه خاصی داده شود بدون اینکه از لحاظ ملاک‌های تدوین شده در آن مورد، امتیازات لازمه را داشته باشند (فولادی، ۱۳۸۲: ۵۶).

جعل: میرمحمد صادقی در کتاب «جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی» در تعریف جرم جعل می‌نویسد: ساختن یا تغییر دادن آگهانه نوشته یا سایر چیزهای مذکور در قانون به ضرر دیگری به قصد جا زدن آن‌ها به عنوان اصلی. در ماده ۵۲۳ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) در این مورد آمده است: جعل و تزویر عبارتند از ساختن نوشته یا سند یا ساختن مهر یا امضای اشخاص رسمی یا غیر رسمی، خراشیدن یا تراشیدن یا قلم بردن

یا الحاق یا محو یا اثبات یا سیاه کردن یا تقدیم یا تأخیر تاریخ سند نسبت به تاریخ حقیقی یا الصاق نوشته ای به نوشته دیگر یا به کار بردن مهر دیگری بدون اجازه صاحب آن و نظایر اینها به قصد تقلب (حسینی، ۱۳۹۱: ۹۱).

روسپیگری: رابطه نامشروع و انحرافات جنسی، روسپی و روسپیگری به صورت های مختلف تعریف شده تا آنجا که می توان گفت به تعداد نویسندگان و محققانی که در این باره نوشته و پژوهش کرده اند تعریف های گوناگون از آن ارائه شده است که در اینجا به یک تعریف از آن اکتفا می شود. روسپی زنی است که از راه خودفروشی امرار معاش کند و جز این پیشه ای ندارد و تحت نظامات خاصی به این پیشه و کار خود ادامه می دهد. برای تعریف انحراف جنسی ضابطه ای دقیق و جهانی در دست نیست و در این زمینه جامعه شناسان، زیست شناسان و علمای اخلاق با یکدیگر توافق کامل و کلی ندارند. جامعه شناسان چنانچه روش های لذت یا ارضای جنسی مورد قبول و تصویب جامعه نباشد، آنرا انحراف جنسی می دانند. زیست شناسان در روابط جنسی فقط به تولید مثل و بقای نوع توجه دارند و هر گونه آمیزش جنسی که در راه نیل به این هدف نباشد از نظر آن ها انحراف محسوب خواهد شد. از نظر اخلاقی، به هر نوع ارضای جنسی که مورد نکوهش قرار گیرد و بلافاصله ندامت دست بدهد، انحراف جنسی گفته می شود. از انواع انحرافات جنسی می توان به همجنس‌بازی، ارتکاب زنا، هتک ناموس، خودارضایی، خودنمایی جنسی، نظر‌بازی، روابط با حیوانات، بت پرستی جنسی، بچه بازی و... اشاره نمود (قائمی، ۱۳۸۷: ۹۹).

خشونت: رفتاری است که برای آسیب رساندن به دیگری از کسی سر می زند و دامنه آن از تحقیر و توهین، تجاوز و ضرب و جرح تا تخریب اموال و دارایی و قتل گسترده است. خشونت رفتاری است که در همه کشورها مشاهده می شود و بر قربانیان فراوان آن همه روزه، افزوده و موجب اضطراب مردم و احساس نا امنی آن ها بویژه گروه های ضعیف تر و آسیب پذیر تری مانند زنان، کودکان، سالخوردگان و گروه های اقلیت که قربانیان ستم

پذیرتر نابرابری های اجتماعی و اقتصادی اند می شود. در نظام قضایی و انتظامی ایران، خشونت، شامل قتل عمد، ضرب و جرح و تخریب می شود (صدیق سروستانی، ۱۳۹۹: ۱۱۵).

سوء استفاده از موقعیت شغلی: بحران‌های اقتصادی چون تورم و نزول ارزش پول و کمبود مسکن، می تواند از دلایلی باشد که یک کارمند از موقعیت شغلی خود سوء استفاده کند البته گاهی هم دلائلی مانند ریاست‌طلبی، قدرت‌طلبی و شهرت‌دوستی نیز دلیل سوء استفاده از موقعیت شغلی می‌شود. تأثیر محیط خانوادگی در رفتارهای این چینی خصوصاً در دوران کودکی و نوجوانی انکارناپذیر است. اصولاً شخصیت کودک در خانواده پیریزی می‌شود. و گاه کودک در نتیجه فساد خانواده و تقلید از پدر و مادر الگوی سوء استفاده کردن از موقعیت را در خانواده می‌آموزد. محیط اجتماعی نیز فرد را در ارتباط و گاه در تعارض با دیگر افراد جامعه قرار می‌دهد. گاه این محیط اتفاقی است، محیط سربازی و محیط تحصیلی، شامل آموزشگاه و محیط کار آموزی از آن جمله است. گاه فرد خود در انتخاب این محیط نقش دارد (روناس الینگرات، ۱۳۸۲: ۵۱).

طلاق: در لغت به معنی رها شدن از عقد نکاح و فسخ کردن عقد نکاح بوده و پدیده ای است قراردادی که به زن و مرد امکان می دهد تا تحت شرایطی پیوند زناشویی خود را گسیخته و از یکدیگر جدا شوند. طلاق بر انحلال یک ازدواج رسمی در زمانی که طرفین آن هنوز در قید حیاتند و بعد از آن آزادند تا دوباره ازدواج کنند دلالت می‌کند. بطور کلی علل افزایش طلاق عبارت است از ظاهر شدن مشکلات مالی، عدم توافق اخلاقی و ناسازگاری جنسی، عدم علاقه، دخالت دیگران، سوء زن، عدم تمکین، عدم پایبندی به مذهب، اعتیاد، زیاده طلبی و فزون خواهی، انتخاب نادرست اولیه، کمی سن، ناآگاهی و بی سواد، تفاوت فرهنگی، ازدواج مجدد، بیکاری، نداشتن مسکن، اختلاف در تعیین محل زندگی (ستوده، ۱۳۹۹: ۱۱۳).

انحرافات رسانه‌ای و رایانه‌ای: وسایل ارتباط جمعی به ابزاری گفته می‌شود که در یک جامعه از آن برای ابلاغ پیام‌ها و بیان افکار و مفاهیم به دیگران استفاده می‌شود. بررسی اثرات این وسایل یکی از پیچیده‌ترین مباحث در آسیب‌شناسی اجتماعی است. به همین دلیل بسیاری از جامعه‌شناسان در درستی نتایج پژوهش‌هایی از این دست، تردید نشان می‌دهند. امروزه گسترش و توسعه وسایل ارتباط جمعی به حدی است که دوران حاضر را «عصر ارتباطات» نامیده‌اند. مک‌لوهان دنیا را با مفهوم دهکده‌ای جهانی می‌شناسد و می‌گوید وسایل ارتباط جمعی دارای چنان قدرتی هستند که می‌توانند نسلی تازه در تاریخ انسان پدید آورند، نسلی که با نسل‌های پیشین بسیار متفاوت است (عیوضی ۱۳۹۷: ۸۵).

علل و عوامل آسیب‌های اجتماعی

معمولاً ویژگی‌های شخصیتی افراد بزهکار، بی‌قاعدگی رابطه و ارتباط میان فرد و جامعه و ارتکاب رفتارهای ناهنجار و خلاف مقررات اجتماعی است، ولی معمولاً از نظر مرتکب و عامل آن در اصل و یا در مواقعی خاص، این‌گونه رفتارها ناپسند شمرده نمی‌شود. اعمال و شیوه‌های رفتاری این‌گونه افراد نظام اجتماعی را متزلزل و گاهی نیز مختل می‌کند و موجب می‌شود که رعایت ارزش‌های اخلاقی و هنجارها در جامعه و نزد سایر افراد زیر سؤال رفته و آن را به پایین‌ترین سطح عمل تنزل دهد. بر اساس نظریه «کنترل» دورکیم که معتقد است ناهم‌نوایی و هنجارشکنی و کجروی افراد ریشه در عدم کنترل صحیح و کارایی آنان دارد، به طوری که هرچه میزان کنترل اجتماعی بیشتر باشد و نظارت‌های گوناگون از راه‌های رسمی و غیررسمی، بیرونی و درونی، مستقیم و غیرمستقیم توسط والدین و جامعه وجود داشته باشند و حساسیت مردم و مسئولان افزایش یابد، میزان هم‌نوایی مردم بیشتر خواهد بود، نیز بیانگر همین مسئله است که آشفتگی کانون خانواده یکی از عوامل مهم سوق یافتن فرزندان به سوی انحرافات اجتماعی است. علاوه بر این، مشاغل دارای اعتبار و منزلت اجتماعی پایین و کم‌درآمد نیز موجب می‌شود که فرد

صاحب چنین شغلی برای جبران هزینه‌های زندگی و افزایش اعتبار و یا منزلت خویش به شغل‌های دوم و سوم روی آورده، و ناخواسته از خانه، کاشانه، زن و فرزندان و تربیت آنان غافل شده، موجبات گسست خانواده و انحرافات آنان را فراهم آورد (نجفی، ۱۳۹۷: ۱۶۷). حال سؤال این است که چگونه تشخیص دهیم رفتاری از حالت عادی و به اصطلاح نرمال خارج شده و به حالتی غیرنرمال و نابهنجار تبدیل شده است؟ ملاک‌ها و معیارهایی وجود دارد. با این معیارها و ملاک‌ها می‌توان تشخیص داد که رفتاری در یک سازمان، نهاد و یا جامعه‌ای عادی و مقبول و نرمال است، یا غیر عادی، غیرنرمال و نابهنجار. عمدتاً چهار معیار برای این امر وجود دارد:

۱- ملاک آماری: از جمله ملاک‌های تشخیص رفتار نابهنجار، روش توزیع فراوانی خصوصیات متوسط است که انحراف از آن، غیرعادی بودن را نشان می‌دهد. کسانی که بیرون از حد وسط قرار دارند، افراد نابهنجار تلقی می‌شوند و رفتار آنان رفتاری غیرنرمال و انحرافی تلقی می‌شود. برای مثال، از نظر آماری وقتی گفته می‌شود که لباسی مُد شده، یعنی بیشتر افراد جامعه آن را می‌پوشند. بنابراین، صفتی که بیشتر افراد جامعه نپذیرند، خارج از هنجار تلقی شده و غیرطبیعی و نابهنجار تلقی می‌شود (بهشتی، ۱۳۹۳: ۵۹).

۲- ملاک اجتماعی: انسان موجودی اجتماعی است که باید در قالب الگوهای فرهنگی و اجتماعی زندگی کند. اینکه تا چه حد رفتار فرد با هنجارها، سنت‌ها و انتظارات جامعه و یا نهاد و سازمان خاصی مغایرت دارد و جامعه چگونه درباره آن قضاوت می‌کند، معیار دیگری برای تشخیص رفتار نابهنجار و بهنجار است. یعنی رفتاری که مورد قبول افراد نباشد و مثلاً با پوشیدن لباس خاصی از سوی افراد جامعه با عکس‌العمل آنان مواجه شویم، این گونه رفتارها نابهنجار تلقی می‌شود. البته، این معیار هم در همه جوامع امری نسبی است (قربانی، ۱۳۹۱: ۳۹).

۳- ملاک فردی: از جمله ملاک‌های تشخیص رفتار نابهنجار، میزان و شدت ناراحتی است که فرد احساس می‌کند. یعنی اگر این رفتار خاص، با ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی

سازمان خاصی مثلاً فرهنگیان و یا کل افراد جامعه ناسازگار باشد، یعنی به سازگاری فرد لطمه بزند و با عکس‌العمل افراد آن جامعه یا آن نهاد مواجه گردد، چنین رفتاری نابهنجار تلقی می‌شود (عیوضی، ۱۳۹۷: ۵۳).

۴- ملاک دینی: علاوه بر این، در یک جامعه دینی و اسلامی، معیار و ملاک دیگری برای تشخیص رفتارهای بیهنجار از نابهنجار وجود دارد؛ چرا که معیارهای مزبور، معیارهایی است که توسط افراد یک جامعه با قطع نظر از نوع اعتقادات، مورد پذیرش واقع می‌شود، یعنی افراد جامعه در خصوص ارزش یا هنجاری بودن موضوع خاص توافق نموده، در عمل به آن پای‌بندند و متخلفان را بسته به نوع و اهمیت هنجار، تنبیه می‌کنند. اما در یک جامعه دینی و اسلامی معیارهای فوق برای ارزش‌های اجتماعی است و در آنجا کارایی دارد. معیار تشخیص ارزش‌ها و هنجارهای دینی به وسیله آموزه‌های دینی تعیین می‌شود. ممکن است رفتاری خاص در همان اجتماع هنجار تلقی نشود و مرتکبان را کسی توبیخ و یا سرزنش نکند ولی در شرایطی خاص ارتکاب چنین عملی در یک جامعه دینی هنجارشکنی تلقی شود. برای مثال، خوردن و آشامیدن در روزهای عادی و حتی در یک جامعه دینی هنجارشکنی تلقی نمی‌شود. ولی اگر همین عمل در جامعه مذکور و در ماه مبارک رمضان و در ملاً عام صورت‌گیرد، تخطی از هنجارهای دینی تلقی محسوب می‌شود بنابراین، معیار دیگر تشخیص رفتارهای نابهنجار و بیهنجار در جامعه دینی، تطبیق و سازگاری و یا عدم تطبیق و ناسازگاری با آموزه‌ها و هنجارهای دینی است. اگر عمل و رفتاری با هنجارها و آموزه‌های دینی سازگار باشد، عملی بیهنجار و اگر ناسازگار باشد، عملی نابهنجار تلقی می‌شود (طالبیان، ۱۳۸۰: ۶۵).

بعد از تشریح ملاک‌های تشخیص رفتارهای نرمال و مورد قبول انسان، به حالت‌های غیرنرمال و عوامل نابهنجار و نحوه پیدایش آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی پرداخته می‌شود و این موضوع تحلیل می‌گردد:

به‌طور کلی، هر رفتاری که از آدمی سر می‌زند، متأثر از مجموعه‌ای از عوامل است که به‌طور معمول در طول زندگی با وی همراه است و وی را به انجام عملی خاص وادار می‌کند. در پیدایش انحرافات اجتماعی و رفتارهای ناپه‌نجا و آسیب‌زا عوامل متعددی به‌عنوان عوامل پیدایش و زمینه‌ساز می‌تواند مؤثر باشد.

عوامل فردی: جنس، سن، وضعیت ظاهری و قیافه، ضعف و قدرت، بیماری، عامل ژنتیک و ...

عوامل روانی: حساسیت، نفرت، ترس و وحشت، اضطراب، کم‌هوشی، خیال‌پردازی، قدرت‌طلبی، کم‌رویی، پرخاشگری، حسادت، بیماری‌های روانی و ... (عبدی، ۱۳۸۷: ۸۹).

عوامل محیطی: اوضاع و شرایط اقلیمی، شهر و روستا، کوچه و خیابان، گرما و سرما و ...

عوامل اجتماعی: خانواده، طلاق، فقر، فرهنگ، اقتصاد، بی‌کاری، شغل، رسانه‌ها، مهاجرت، جمعیت و ...

از آنجا که ممکن است در پیدایش هر رفتاری، عوامل فوق و یا حتی عوامل دیگری نیز مؤثر باشد، از این رو، نمی‌توان به یک باره فرد بزه‌کار را به‌عنوان عوامل اصلی در جامعه مقصر شناخت و سایر عوامل را نادیده گرفت.

اجمالاً، علل و عوامل آسیب‌های اجتماعی، را می‌توان به سه دسته عمده تقسیم نمود:

۱- عوامل معطوف به شخصیت، ۲- عوامل فردی، ۳- عوامل اجتماعی.

علل آسیب‌های اجتماعی در کارکنان وظیفه ن.م:

موقعیت اجتماعی کارکنان نظامی هر کشوری نشان‌دهنده چگونگی ارتباط سازمان‌های نظامی و جامعه مربوطه بوده و عمدتاً متأثر از ویژگی‌های فرهنگی آن جامعه است. شکل‌گیری این ارتباط در طول تاریخ بر اساس باورها و ارزش‌های اجتماعی بوده و تصویر آن در اعماق ذهن نظامیان و افراد جامعه نقش می‌بندد. علاوه بر ارتباطات تاریخی سازمان‌های نظامی با جامعه، ارتباطات دیگری با عناوین اقتصادی، سیاسی و ... سازمان‌های نظامی را به جامعه پیوند می‌دهد که نوع آن بستگی به تصمیمات دولت و حکومت دارد.

بدین معنی که میزان درآمد و تولید ملی از یک طرف و نحوه اختصاص آن‌ها بین سازمان‌های نظامی و دیگر سازمان‌های کشوری و میزان مقبولیت آن نزد مردم، موجب تغییر در سطح آسیب اجتماعی کارکنان ن. م می‌گردد (عیوضی، ۱۳۹۷: ۶۹).

بی‌تردید می‌توان گفت: وجود یک قدرت نظامی قابل قبول و مقتدر، مجهز نمودن این قدرت به تجهیزات پیشرفته نیز به توان رزمی آن می‌افزاید. اما جایگاه اجتماعی نظامیان نیاز به نرم افزارهای بسیار ظریف اجتماعی دارد که این نرم افزارها در ارتقاء توان رزمی پرسنل نظامی از سخت افزارهای جنگی گران قیمت مؤثرتر است. کم توجهی به این نرم افزارها می‌تواند باعث افزایش آسیب اجتماعی نظامیان و در نهایت تضعیف قدرت نظامی و تهدیدات احتمالی ناشی از آن گردد. در یک تمدن معین، که در آن امکان مشخص ساختن رتبه اجتماعی افراد، بر حسب ارزش‌های پذیرفته شده، وجود داشته باشد، یک مقیاس اجتماعی صورت پذیر است. افراد بر حسب وضعی که در چارچوب این مقیاس، می‌یابند، نفوذ کم و بیش متنابهی در شکل اهداف اجتماعی - فرهنگی اعمال می‌دارند و یا می‌توانند اعمال کنند (آلن بیرو، ۱۳۸۰: ۲۹۳).

جایگاه اجتماعی، آن شأن یا مقام و موقعیتی است که برای یک فرد در جامعه قائل‌اند، یا تلقی و ذهنیتی است که دیگران از آنچه شخص دارند. پایگاه اجتماعی، ارزشی است که یک گروه در یک نقش می‌نهد (آریانپور، ۱۳۹۸: ۸۷). آسیب اجتماعی مشاغل مختلف در جوامع متأثر از ارزش‌های غالب محیطی متعددی (همچون آرمان جامعه در زمینه‌های مختلف حرفه‌ای، اقدامات تهور آمیز و...) بدست می‌آید. اعتبار اجتماعی دارای ۲ ریشه و منشأ می‌باشد:

الف) داشتن درجه قابل قبولی از توانائی‌ها تا حدی که آثار آن بر محیط اجتماعی آن حرفه منعکس گردد.

ب) داشتن مشروعیت حرفه‌ای به طوری که آحاد جامعه به آن حرفه احساس نیاز کنند.

عوامل و روش‌های مؤثر در تغییر سطح آسیب اجتماعی کارکنان وظیفه ن.م بررسی عوامل مؤثر در تغییر سطح آسیب‌ها از آنجائی مهم است که هر کدام از متغیرهای آن می‌تواند در کیفیت و کمیت جذب، نگهداری، آموزش و بکارگیری نیروهای دفاعی هر کشوری تأثیرگذار بوده و با شناسایی و مدیریت صحیح این عوامل می‌توان پدیده اجتماعی «آسیب نظامیان» را در سطح مطلوبی حفظ کرده و از امنیتی شدن یا سیاسی شدن آن که باعث تأثیرگذاری منفی بر سطح بازدارندگی قوای دفاعی کشور می‌گردد، جلوگیری نمود. در ارائه به تعدادی از این عوامل که در صورت مدیریت صحیح می‌تواند باعث کاهش آسیب اجتماعی و در نتیجه افزایش قدرت نظامی و اقتدار ملی گردد اشاره می‌شود. وظیفه تربیتی، آموزشی، پرورشی و فرهنگ‌سازی که توسط نظامیان بر روی جوانان مشمول خدمت وظیفه انجام می‌گیرد امری مهم است. برای این که نظامیان به‌عنوان یکی از مراجع تربیتی کشور (تربیت و پرورش مشمولین وظیفه) بتوانند نقش خود را در فرآیند تعلیم و پرورش به‌درستی ایفاء کنند، باید از دارای کمترین آسیب اجتماعی باشند. اگر باور عمومی بر این باشد که «بهترین‌ها، بهترین‌ها را می‌سازند» و یا «برای حفظ با ارزش‌ترین امور (استقلال - آزادی - تمامیت ارضی - شرف - ناموس و...) از با ارزش‌ترین افراد باید استفاده کرد» به جایگاه اجتماعی نظامیان بیشتر توجه خواهد شد و تلاش و کوشش جهت کاهش علل و عوامل آسیب‌های اجتماعی نظامیان اهمیت فوق‌العاده‌ای خواهد یافت (سخاوت، ۱۳۸۵: ۷۴).

گونه شناسی تهدیدات ناشی از آسیب‌های اجتماعی در کارکنان وظیفه ن.م:
 عده‌ای معتقدند که اساس قدرت، رابطه جامعه با دولت است و دولت‌ها از طریق بسیج ملی دارای قدرت و نفوذ سیاسی می‌شوند. مشروعیت توجیهی است که اقتدار بر آن استوار است. مشروعیت یک نظام سیاسی سبب ارتقاء کارگزاران آن نظام به‌ویژه در بخش دفاعی و امنیتی آن که حیاتی‌ترین وظیفه را به عهده دارند می‌گردد (گیدنز، ۱۳۹۸: ۹۸). دفاع در برابر تهدیدات داخلی و خارجی که تهدید کننده استقلال و تمامیت ارضی کشور است

در سرلوحه اهداف امنیت ملی هر دولتی است که عمدتاً به عهده نیروهای مسلح آن کشور می‌باشد. لذا مشروعیت و مقبولیت و کارآمدی و کارایی نیروهای مسلح یک نظام با درصد بالا، باعث افزایش جایگاه اجتماعی کارکنان ن.م گردیده و از طرفی، در کاهش تهدیدات داخلی و خارجی مؤثر است (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۸۴). از آنجائیکه تهدیدات احتمالی مذکور در ابعاد مختلف نظامی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی می‌تواند بروز کند، ما آن‌ها را به دو گونه اصلی: تهدیدات داخلی و تهدیدات خارجی دسته بندی کرده و علائم هر کدام را به تفکیک بیان می‌نماییم. بدیهی است جهت بررسی هر چه بیشتر در خصوص میزان رابطه هر کدام از تهدیدات با افزایش یا کاهش آسیب اجتماعی نظامیان می‌توان در بعد مفصل‌تری نسبت به آن پرداخت:

الف) - تهدیدات داخلی احتمالی ناشی از افزایش آسیب اجتماعی کارکنان وظیفه

ن.م

دسته‌ای از عوامل بی‌ثباتی کشورها از تهدیدات داخلی نشات می‌گیرند. کشورهای استعماری از مساعد بودن زمینه‌های ناامنی داخلی در کشورهای عقب نگه‌داشته شده در جهت اهداف خود بهره برداری می‌کنند. مواردی از قبیل وابستگی در زمینه‌های علمی، اقتصادی، تکنولوژیک و صنعتی در ابعاد نظامی و غیر نظامی به بیگانگان، بحرانهای عمیق ساختاری، فشار جمعیت، فقر اقتصادی، عقب افتادگی، حکومت‌های استبدادی، بی‌عدالتی اجتماعی، بی‌ثباتی سیاسی، ناامنی‌های اجتماعی، ناتوانی نظام اداری کشور، اشاعه فساد و رشوه‌گیری، رابطه بازی، فرار مغزها و اوج‌گیری جنبش‌های استقلال طلبانه قومی، نژادی و فرهنگی در بین افراد و گروه‌ها را می‌توان در زمره تهدیدات داخلی دانست. (تهامی، ۱۳۸۲: ۹۶)

نظامیان به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم قدرت نظامی محسوب می‌گردند و از کارکردهای مهم آنان حفظ استقلال و تمامیت ارضی و امنیت کشور هست در صورت خدشه‌وارد شدن

به منزلت اجتماعی آنان خدای ناکرده باعث تضعیف قوای مسلح کشور و در نتیجه بروز تهدیداتی برای کشور می‌گردد که برخی از آنان را به شرح زیر می‌توان نام برد:

(۱)- تضعیف رابطه نیروهای مسلح با مردم و کاهش مقبولیت و مشروعیت و پشتیبانی از نیروهای مسلح

(۲)- کاهش آمار (کیفی و کمی) جذب جوانان جدید به نیروهای مسلح.

(۳)- تضعیف اقتدار و حاکمیت ملی در پهنه سرزمین به سبب تضعیف قوای دفاعی کشور.

(۴)- ایجاد مشکلات معیشتی، رفاهی و مالی برای نظامیان و گرایش آنان به سایر مشاغل.

(۵)- ایجاد بی‌تفاوتی و دلسردی نیروهای مسلح نسبت به وظائف و مأموریت‌های خطیر خود.

(۶)- افزایش سطح سوانح، تخلفات و جرائم در نیروهای مسلح.

(۷)- کاهش سطح حمیت قسمتی، اطاعت‌پذیری، انضباط، نگهداری از اموال و تأسیسات نظامی و در نتیجه بروز زمینه‌های ایراد خسارت هنگفت مادی و معنوی غیرقابل جبران.

(۸)- کاهش انگیزه، روحیه شجاعت‌طلبی، ایثارگری، شهادت‌طلبی و ... (عیوضی، ۱۳۹۷: ۱۳۴)

ب)- تهدیدات خارجی احتمالی ناشی از افزایش آسیب اجتماعی کارکنان وظیفه

ن ۴۰

این نوع تهدیدات از جانب کشورهای متخاصم در عرصه محیط بین‌الملل علیه کشور مقابل آن‌ها صورت می‌گیرد. ریشه شکل‌گیری تهدیدات خارجی را برخورد منافع کشورها معمولاً در مواردی از قبیل تضادهای ایدئولوژیک، سیاست‌های سلطه و ارعاب قدرت‌های امپریالیستی، توسعه اقتصادی و تکنولوژیک کشورهای متخاصم، برتری نظامی کشورهای رقیب و مهاجرت‌های جمعی غیر قابل کنترل، تشکیل می‌دهند. تهدیدات برون‌مرزی به‌صورت مختلفی در عصر حاضر تجلی پیدا می‌نماید. به موجب یکی از تقسیم‌بندی‌ها پنج

نوع متمایز برای تهدیدات در نظر گرفته‌اند که عبارتند از: اقدامات مخفیانه سیاسی، انجام فعالیت‌های براندازی علیه نظام حاکم، هدایت عملیات نامنظم و جنگ‌های چریکی، مداخله نظامی که ممکن است مستقیم و یا غیر مستقیم باشد. (تهامی، ۱۳۸۲: ۸۸-۸۷). بنابراین از آنجائی که ممانعت از بروز چنین حوادثی از وظایف خاص نیروهای مسلح است و آحاد کارکردهای نیروهای مسلح همچون دژ پلادین بایستی در مقابل این توطئه‌ها ایستادگی کنند نیاز به پشتیبانی همه جانبه از طرف جامعه و حکومت دارند. یکی از این پشتیبانی‌ها، حفظ منزلت اجتماعی آنان در سطح مناسب است. در بین نظامیان، مصطلح است که روحیه سه چهارم قواست و عده‌ای دیگر معتقدند که روحیه تمام قواست. و این مهم در دوران پیروزی انقلاب اسلامی، هشت سال دفاع مقدس، دوران بازسازی کشور، ایستادگی در مقابل توطئه‌های استکبار جهانی و ... به کرات خود را نشان داده است. لذا در بخش دفاعی کشور هم می‌توان گفت که افزایش جایگاه اجتماعی نظامیان سبب ارتقاء روحیه نظامیان و در نتیجه تقویت بخش دفاعی کشور و تقویت قدرت بازدارندگی کشور می‌شود و متقابلاً کم توجهی به آنان می‌تواند سبب بروز موارد زیر گردد:

- (۱)- احتمال سوء استفاده دشمنان در بهره برداری تبلیغاتی از نقاط آسیب پذیر و افزایش موفقیت آنان در عملیات روانی وجود خواهد داشت.
- (۲)- احتمال ایجاد زمینه رخنه و نفوذ عوامل دشمن در بدنه نیروهای مسلح و ضربه به توان دفاعی کشور، یا کسب اطلاعات و... بوجود خواهد آورد.
- (۳)- فقدان نیروهای دفاعی مناسب، منجر به کاهش قدرت دفاعی و عدم اتکا به آن شده و متقابلاً باعث بهره برداری دشمنان و دخالت همه جانبه آنان در امور مختلف کشور می‌گردد.
- (۴)- احتمالاً باعث ایجاد تفرقه و بد بینی بین حکومت- نظامیان و مردم و آسیب به اقتدار نظام و وفاق ملی و در نتیجه طمع دشمنان به سمت زیر سؤال بردن حاکمیت، استقلال، آزادی و تمامیت ارضی و... خواهد شد (محسنی، ۱۳۸۶: ۱۶۹).

به‌طور کلی، افزایش آسیب اجتماعی نظامیان می‌تواند منجر به افزایش تهدیدات داخلی و خارجی کشور در کلیه ابعاد نظامی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی شود. به هر حال چون آسیب اجتماعی، به عنوان یک پدیده اجتماعی و در فضای اجتماعی تهدیدات مطرح بوده و همان طوریکه قبلاً نیز بیان شد، پدیده‌های اجتماعی دارای ویژگی‌هایی از قبیل: سیال بودن، هویت جمعی، تکاملی و بازتابی هستند، و قابلیت ارتقاء به سایر فضای تهدیداتی (سیاسی و امنیتی) را دارا هستند لذا ضروری است که با مدیریت صحیح و کنترل مناسب آن، همواره تهدیدات متصور را به فرصت‌ها تبدیل کرده و از سیاسی شدن و یا امنیتی شدن آن جلوگیری نمود.

این مهم به‌عنده مقامات بالای لشگری و کشوری است که با مراقبت مداوم، آن را در وضع تعادل نگه‌دارند، چرا که کارکنان نیروهای مسلح به لحاظ قانونی، دستورالعمل‌ها و آئین‌نامه‌ها موظفند کلیه امور خود را از طریق سلسله مراتب فرماندهی پیگیری کنند و مسدود شدن این مسیر در هر رده فرماندهی (عمداً یا سهواً) - باعث انباشته شدن سطح مشکلات و تبعات نامطلوب آن در بخش دفاعی کشور خواهد شد. از این رو شناسایی و بیان مشکلات و پیگیری آن تا بالاترین رده و آشنا نمودن (دردمند نمودن) رده بالا با وضع موجود و مشکلات ناشی از افزایش آسیب اجتماعی توأم با ارائه طرح‌ها و راه‌کارهای منطقی نه تنها، مشکل نمائی نبوده، بلکه از حوادث و وقایع ناشی از افزایش آسیب اجتماعی که قبلاً بیان شد جلوگیری می‌نماید. از طرف دیگر نیروهای مسلح در مقایسه با سایر سازمان‌های غیرنظامی، فاقد تشکیلات اتحادیه صنفی، تشکلات غیر رسمی و... بوده تا به روش‌های دیگری اینگونه مسائل خود را حل و فصل کنند و این مهم در تقدم یکم مستقیماً به‌عنده سلسله مراتب فرماندهی مربوطه و در ثانی از وظایف مسئولین کشوری در قوای سه‌گانه است که با پشتیبانی‌های همه جانبه خود بخش‌های دفاعی و امنیتی کشور را در یک سطح اجتماعی مناسبی حفظ نمایند. بررسی روند تاریخی حمایت‌های مسئولین کشوری از کارکنان م در ایران و سایر کشورها در ادوار مختلف نشان دهنده این واقعیت است

که هر گاه مسئولین کشور، ارزش لازم را در بیان و عمل برای بخش دفاعی کشور قائل شده اند، متقابلاً نظامیان هم با عملکرد مطلوب خود موجبات کاهش تهدیدات برای کشور و حفظ بقاء و استقلال و تمامیت ارضی کشور و دفع تجاوزات و فتنه ها شده اند (تهامی، ۱۳۸۲: ۱۲۱).

۳. روش شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و نتایج آن در سطح ن.م می تواند کاربرد داشته باشد و رویکرد تحقیق کیفی و روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. در این تحقیق، از روش- های کتابخانه‌ای و اسنادی و همچنین میدانی برای گردآوری داده‌ها استفاده می‌شود. به منظور تدوین ادبیات تحقیق، جمع‌آوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای انجام می‌شود. برای کسب دیدگاه خبرگان و صاحب نظران، از روش میدانی استفاده می‌شود. در خصوص روایی و پایایی تحقیق، دستیابی به اعتماد (معادل اعتبار در پژوهش‌های کیفی) در پژوهش حاضر به روش های زیر انجام شد:

بهره‌مندی از تکنیک ممیزی:

در این روش چند متخصص و صاحب نظر که در کار کیفی تجربه داشتند بر مراحل مختلف کدگذاری، مفهوم سازی، استخراج مقولات و برداشت های محقق نظارت کردند. در این خصوص بهره گیری از خبرگان میز تخصصی سرمایه اجتماعی آجا اثرگذار بود. زاویه بندی نظری:

در این روش که توسط دنزین پیشنهاد شد، از نظریات و رویکردهای نظری مرتبط با موضوع پژوهش در مرحله توسعه مفاهیم حساس و تنظیم نظام مقولات و نیز برای تحلیل و تفسیر نتایج استفاده شد (جهانفر، ۱۴۰۱ به نقل از تجرد، ۱۳۹۹: ۱۶۱)

همچنین برای اطمینان از روایی، از روش مشاهده پایدار و مشارکت عملی پژوهشگران و حضور در محیط مشارکت و اکتشاف جزئیات تجارب مشارکت کنندگان و همچنین سایر روش‌های مندرج در جدول زیر بهره گرفته شد.

روش‌های اطمینان از روایی

روش‌های اطمینان از روایی	نحوه اجرا در فرایند این پژوهش
کنکاش بلند مدت	افزایش حساسیت نظری، مشارکت عملی و ارتباط با مشارکت کنندگان برای ارزیابی برداشتهای پژوهشگر
مشاهده پایدار	مشارکت عملی محقق و حضور در محیط مشارکت و اکتشاف جزئیات تجارب مشارکت کنندگان
بازرسی مجدد مسیرکسب اطلاعات	انجام بازرسی ادواری اطلاعات و کدهای به دست آمده برای جلوگیری از سوگیری و اطمینان از صحت، توسط پژوهشگر با نظارت اساتید راهنما و مشاور
بررسی مجدد با مشارکت کنندگان	واکاوی اطلاعات به دست آمده و نظرسنجی از مصاحبه شونده‌گان در خصوص نتایج
تکنیک مثلث سازی	استفاده از منابع متعدد برای جمع آوری داده‌ها
مقایسه پی در پی	مقایسه داده‌های به دست آمده از منابع مورد بررسی با سایر منابع به صورت پی در پی در تمام فرایند پژوهش

جامعه آماری تحقیق؛ با توجه به اینکه برابر قوانین وظیفه برخورد با آسیب‌های اجتماعی سربازان وظیفه در ن م بخشی با حفاظت اطلاعات و بخشی با بازرسی و بخشی با عقیدتی یا نهاد نمایندگی ولایت فقیه است لذا برابر همفکری و مشاوره با چند تن از کارشناسان خبره در این زمینه جامعه آماری از بین ارگان‌های مذکور در ستاد فرماندهی ارتش ، ستاد فرماندهی سپاه ، ستاد فرماندهی فراجا و ستاد وزارت دفاع و ستاد کل ن.م انتخاب شدند که ویژگی مشترک‌شان درک «سرمایه انسانی» و «آسیب‌های اجتماعی» و «سرباز وظیفه» است.

روش نمونه‌گیری این تحقیق با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند می‌باشد. منظور از روش هدفمند، افرادی هستند که در ارتباط با عنوان تحقیق آشنایی لازم و سابقه مسئولیت

بیشتری دارند. لذا از جامعه آماری مذکور ۵ نفر از حفاظت اطلاعات، ۵ نفر از بازرسی و ۵ نفر از عقیدتی سیاسی به عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شدند که از این تعداد ۲ نفر در مراجعه مکرر تمایل به مصاحبه نشان ندادند لذا ۱۳ نفر تحت مصاحبه عمیق قرار گرفتند.

در این تحقیق ابتدا سئوالات مصاحبه به صورت پاسخ باز با مشورت افراد صاحب نظر و خبره طرح شد و پس از تایید، جهت اخذ نظر مصاحبه شونده‌گان با ایشان در میان گذاشته شد و پاسخ‌های ارائه شده ضبط و سپس توسط محققین پیاده سازی گردید. در مرحله بعد با تهیه جدول ماتریس آسیب‌های اجتماعی، آسیب‌ها جمع‌بندی و مورد تجزیه و تحلیل واقع شد.

جامعه آماری مصاحبه شونده‌گان؛ در این تحقیق ۱۳ نفر از فرماندهان و کارشناسانی در حوزه‌های عقیدتی سیاسی و نهاد نمایندگی، بازرسی و حفاظت اطلاعات، به صورت هدفمند به عنوان اعضای نمونه این پژوهش انتخاب شده‌اند که در ادامه به بررسی ویژگی‌های فردی آن‌ها پرداخته شده است.

۱- نتایج حاصله از جمعیت‌شناختی سن خدمتی پاسخ دهندگان

نتایج حاصله از جمعیت‌شناختی سن خدمتی پاسخ دهندگان				
		فراوانی	درصد	درصد تجمعی
سن خدمتی	سال ۲۰-۲۵	۰	۰	۰
	سال ۲۶-۳۰	۲	۱۸,۲	۱۸,۲
	سال ۳۱-۳۵	۵	۳۷,۳	۶۵,۵
	سال ۳۶ به بالا	۶	۴۴,۵	۱۰۰,۰

کل	۱۳	۱۰۰.۰	---
----	----	-------	-----

۲- نتایج حاصله از جمعیت‌شناختی پاسخ دهندگان بر اساس طیف درجه

نتایج حاصله از جمعیت‌شناختی پاسخ دهندگان بر اساس طیف درجه				
		فراوانی	درصد	درصد تجمعی
طیف درجه	افسر جزء	۰	۰	۰
	افسر ارشد	۴	۹۶.۴	۳۹.۴
	امیر و سردار	۹	۷۳.۶	۱۰۰.۰
جمع		۱۳	۱۰۰.۰	---

۳- نتایج حاصله از جمعیت‌شناختی پاسخ دهندگان بر اساس طیف جایگاه

خدمتی

نتایج حاصله از جمعیت‌شناختی پاسخ دهندگان بر اساس طیف جایگاه خدمتی				
		فراوانی	درصد	درصد تجمعی
طیف جایگاه	۱۷	۱	۹.۰	۱۱.۰
	۱۸	۳	۱۷.۳	۲۳.۳
	۱۹	۹	۷۳.۶	۱۰۰.۰
جمع		۱۳	۱۰۰.۰	---

۴- نتایج حاصله از جمعیت‌شناختی پاسخ دهندگان بر اساس تحصیلات

نتایج حاصله از جمعیت‌شناختی پاسخ دهندگان بر اساس تحصیلات				
		فراوانی	درصد	درصد تجمعی
تحصیلات	کارشناسی	۰	۰	۰
	کارشناسی ارشد	۴	۲۴.۴	۴۷.۸
	دکتری	۹	۷۵.۶	۱۰۰.۰
جمع		۱۳	۱۰۰.۰	

۴. تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

در جدول زیر سئوالات و اهم پاسخ مصاحبه شوندهان ارائه شده است. مصاحبه تا اشباع نظری ادامه یافت. مقوله بندی و تحلیل محتوای کیفی بیان کننده اهم موارد مطرح شده از سوی مصاحبه شوندهان به شرح زیر است. در این مسیر استخراج کد (مفهوم) و نقل قول (داده اولیه)، و استخراج مضمون اصلی انجام شد.

ردیف	سئوال	اهم موارد مطرح شده از سوی مصاحبه شوندهان
۱	آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م کدامند؟	<p>۱- آسیب‌های موجود در سربازان وظیفه ن.م همانند آسیب‌های موجود در بین جوانان جامعه عبارت است از: اعتیاد، فساد اخلاقی، معضلات معیشتی، سرقت، استفاده نادرست از فضای مجازی.</p> <p>۲- آسیب‌های سربازان ن.م در محیط‌های نظامی تفاوت زیادی با خارج از محیط نظامی ندارد، و برگردی در فضای مجازی، اعتیاد، موارد اخلاقی، سرقت، روابط نادرست خارج خانواده.</p> <p>۳- بزرگترین آسیب اجتماعی سربازان ن.م در حوزه فرهنگی ضعف اعتقادی، تضعیف ارزش‌ها، سبک زندگی غربی، گرایش به فرقه‌های نوظهور، خودزنی و خودکشی است.</p>

<p>۴- آسیب‌های اجتماعی سربازان ن.م به طور عمده از اعتیاد آغاز می‌گردد و در ادامه به سرقت و موارد مالی و اخلاقی هم منجر می‌شود، ضعف تربیت خانواده در این بین خیلی موثر است.</p> <p>۵- برای سربازان ن.م آسیب‌هایی چون موارد ضعف اعتقادی و فرهنگی، موارد اخلاقی، سرقت و اعتیاد را به‌ضماً مشاهده می‌نماییم لیکن بستر فضای مجازی به عنوان ظرفیت‌ساز این آسیب‌ها گرایش و آلودگی‌ها را دوچندان کرده است.</p> <p>۶- ما در خصوص سربازان ن.م مواردی چون خودزنی، فرار از خدمت، اعتیاد صنعتی، اعتیاد به فضای مجازی، گرایش به ارتباطات خارج از خانواده را مشاهده می‌کنیم که زنگ خطر می‌باشد.</p> <p>۷- سربازان ن.م آسیب‌های جدیدی را وارد پادگان‌ها می‌کنند مثل اعتیاد به مواد مخدر جدید، روابط جدید جنسی، درآمدهای جدید مالی عمدتاً نامشروع.</p> <p>۸- آسیب‌های ما در بخش سربازان ن.م شامل اعتیاد، فضای مجازی، سرقت، خودزنی، ضعف اعتقادی، موارد اخلاقی و ... است.</p> <p>۹- آسیب‌های موجود در جامعه و نیز آسیب‌های سلاح و مهمات با هم می‌شود آسیب‌های سربازی، همانند سرقت سلاح و مهمات، اعتیاد، موارد اخلاقی، خودزنی و دگرزنی، مشکلات روحی و روانی، مشکلات خانوادگی، روابط مجازی در فضای مجازی و عواقب آن.</p> <p>۱۰- آسیب‌های اجتماعی سربازان ن.م وظیفه عبارتند از موارد اخلاقی، استفاده نادرست از فضای مجازی، اعتیاد، موارد اخلاقی، ضعف اعتقادی، مشکلات معیشتی، سرقت.</p> <p>۱۱- آسیب‌های سربازان ن.م متعدد هستند لیکن عمده آن‌ها شامل فعالیت در فضای مجازی، اعتیاد، ارتباط با جنس مخالف، گرایش به زندگی مجردی، افزایش خودکشی، گرایش به همجنس‌بازی</p> <p>۱۲- به نظر آسیب‌های سربازان ن.م عبارتند از: اعتیاد، موارد سوء اخلاقی، خودزنی و دگرزنی، سرقت، ضعف اعتقادی، گرایش به سبک زندگی غربی، زندگی در فضای مجازی.</p> <p>۱۳. آسیب‌های اجتماعی سربازان ن.م همانند آسیب‌های جوانان در سطح جامعه است، به دلیل مشکلات اقتصادی گرایش به اعتیاد زیاد</p>	
---	--

<p>شده، فضای مجازی با جذابیت هایش جوانان را به خود جذب نموده، گرایش به ارتباطات و زندگی مجردی و همجنس بازی بیشتر شده است.</p>		
<p>۱- اعتیاد، فضای مجازی و سوم هم موارد اخلاقی اولویت بندی آسیب های اجتماعی سربازان وظیفه ن.م است. ۲- اولویت بندی آسیب ها عبارت است از: فضای مجازی، اعتیاد، موارد سوء اخلاقی ۳- آسیب های اجتماعی ضعف اعتقادی و اخلاقی، خودزنی و گرایش به سبک زندگی غربی از اولویت ها هستند. ۴- به نظر اعتیاد، سرقت و موارد سوء اخلاقی از اهم و اولویت های آسیب در بخش سربازان ن.م هستند. ۵- اولویت بندی عبارتند از: ضعف فرهنگی و اعتقادی، سرقت و اعتیاد. ۶- آسیب های اجتماعی بر اساس اولویت عبارت هستند از: خودزنی، فرار از خدمت، اعتیاد ۷- به نظر اعتیاد، روابط نامشروع و سرقت بالاترین اولویت آسیب را دارا هستند. ۸- آسیب های اجتماعی با اولویت به نظر فضای مجازی، سرقت، اعتیاد می باشند. ۹- سرقت، اعتیاد و موارد سوء اخلاقی اولویت های آسیب اجتماعی هستند. ۱۰- اولویت بندی آسیب ها شامل فضای مجازی، مشکلات معیشتی، اعتیاد است. ۱۱- آسیب های اعتیاد، خودزنی و فضای مجازی در اولویت هستند. ۱۲- به نظر اعتیاد، ضعف اعتقادی و سرقت از آسیب های مهم هستند. ۱۳- اولویت بندی آسیب ها عبارتند از موارد اخلاقی، اعتیاد، فضای مجازی</p>	<p>اولویت بندی آسیب های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م کدام است؟</p>	<p>۲</p>

<p>۱- پیامدهای آسیب‌های سربازان ن.م کاهش توان رزمی، مخدوش شدن جایگاه سربازی و سوء استفاده دشمن از آسیب‌های موجود برای ضربه زدن به نیروهای مسلح است.</p> <p>۲- هدر رفت نیروی انسانی، کاهش توان رزمی و عملیاتی و افزایش تهدیدات از پیامدهای آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م است.</p> <p>۳- مهمترین پیامدها عبارتند از: تضعیف نیروی انسانی (مهمترین مولفه توان رزم)، کاهش توان رزم، مخدوش شدن جایگاه ن م</p> <p>۴- پیامدهای آسیب‌ها عبارتند از: افزایش تهدیدات، کاهش توان رزمی، آسیب به جایگاه مقدس سربازی</p> <p>۵- به نظر این پیامدها شامل: افزایش بی‌اعتمادی به ن م، کاهش توان رزمی و سوء استفاده دشمن از آسیب‌ها برای ضربه زدن به کشور و یگان‌ها است.</p> <p>۶- مهمترین پیامدها عبارت است از کاهش توان عملیاتی ن م، تضعیف جایگان م در جامعه و افزایش تهدیدات</p> <p>۷- پیامدهای این بخش مخدوش شدن جایگاه ن م، کاهش توان رزمی و آسیب به جایگاه مقدس سربازی است.</p> <p>۸- ضعف التزام به نظام، سوء استفاده دشمن و افزایش تهدیدات از پیامدهای این آسیب‌ها است.</p> <p>۹- پیامدهای مهم عبارتند از: کاهش توان رزمی یگان‌ها، افزایش تهدیدات، آسیب به نیروی انسانی</p> <p>۱۰- تضعیف جایگاه ن م، کاهش توان رزمی و افزایش تهدیدات از مهمترین پیامدهای آسیب اجتماعی سربازان ن.م است.</p> <p>۱۱- پیامدهای آسیب به سربازان شامل خدشه دار شدن جایگاه مقدس سربازی، تضعیف التزام به نظام و سوء استفاده دشمن از آسیب‌ها می‌باشد.</p> <p>۱۲- کاهش توان رزمی، تضعیف جایگاه سربازی و افزایش تهدیدات از مهمترین پیامدها است.</p> <p>۱۳- پیامدها عبارتند از: افزایش تهدیدات، کاهش توان رزمی و آسیب به نیروی انسانی.</p>	<p>پیامدهای آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م کدامند؟</p> <p>۳</p>
---	--

<p>۱-مهمترین راهکارها عبارتند از : آگاهسازی، آموزش و برخورد قاطع با تخلفات</p> <p>۲-راهکارهای پیشگیری از آسیب ها شامل آموزش به سربازان، برخورد با آسیب های مشاهده شده و اصلاح قوانین معیوب است.</p> <p>۳-راهکارهای مهم عبارت است از: آگاهسازی ، برخورد با تخلفات و آموزش برای پیشگیری از آسیب ها می باشد.</p> <p>۴-آگاهسازی، تقویت بنیه اعتقادی و رعایت عدالت و قانون از مهمترین راهکارهای پیشگیری از آسیب ها است.</p> <p>۵-راهکارهای پیشگیری شامل آموزش ، اصلاح قوانین معیوب در برخورد با آسیب ها و تصویب قوانین جدید</p> <p>۶-راهکارهای مهم شامل آگاهسازی، تقویت بنیه اعتقادی و آموزش سربازان ن.م است.</p> <p>۷-آموزش استفاده از فضای مجازی، آگاهسازی، آموزش صحیح و به موقع از راهکارهای پیشگیری است.</p>	<p>راهکارهای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه کدامند؟</p>	<p>۴</p>

<p>۸- آگاهسازی، تقویت بنیه اعتقادی و ارتقاء سواد رسانه ای جزو راهکارها محسوب می گردند.</p> <p>۹- راهکارهای پیشگیری عبارتند از : تقویت بنیه اعتقادی و اقتصادی، آگاهسازی و بومی سازی خدمت سربازی</p> <p>۱۰- توجه به آگاهسازی هدفمند، ارتقاء سواد رسانه و فضای مجازی از راهکارهای اصلی پیشگیری است.</p> <p>۱۱- قانونمندی و برخورد قاطع با تخلفات باعث کاهش آسیب ها و پیشگیری لازم خواهد شد.</p> <p>۱۲- آموزش کیفی و به روز ، برخورد با تخلفات و به روز شدن قوانین از مهمترین راهکارها است.</p> <p>۱۳- راهکارهای مهم عبارت است از: آگاهسازی، تقویت بنیه اعتقادی، تقویت ارزش های فرهنگی</p>	
--	--

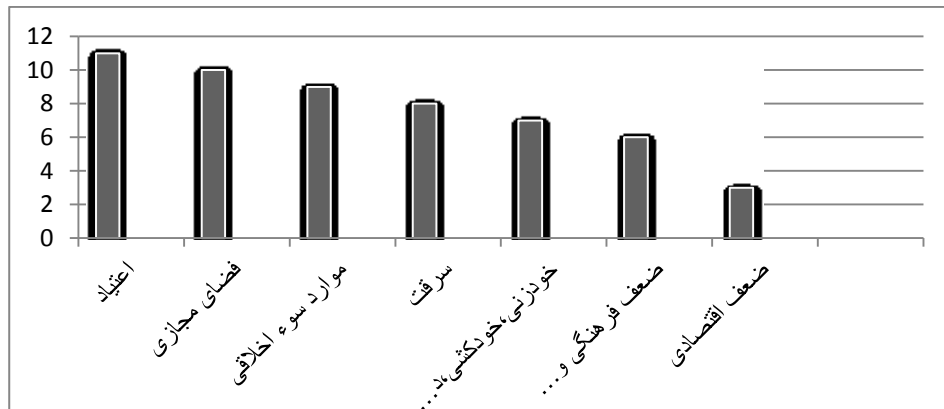
با عنایت به مطالب مطرح شده در ادبیات نظری و موارد مطرح شده از سوی مصاحبه شونده‌گان در این بخش داده های تحصیل شده از طریق اسنادی و کتابخانه ای در بخش مفاهیم نظری و داده های تحصیل شده از بخش میدانی (مصاحبه) به روش تحلیل محتوای متن محور مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م (پاسخ سؤال یک فرعی)

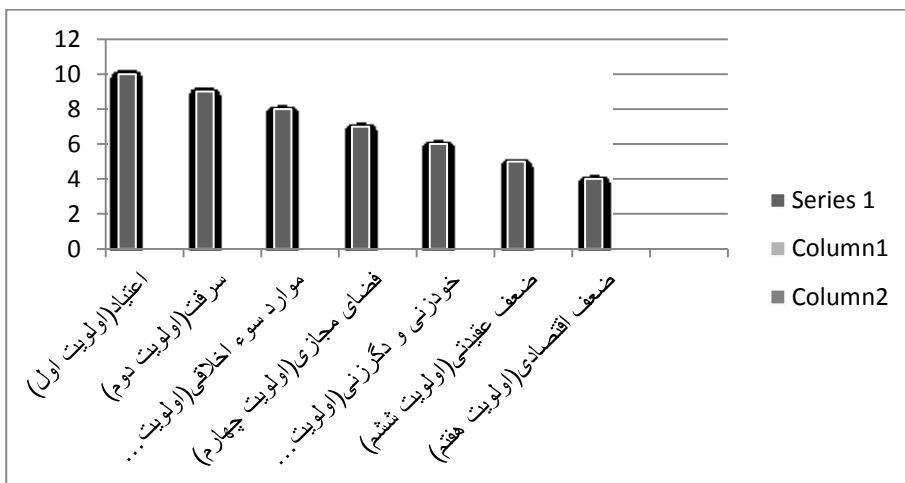
برابر نتایج تحصیل شده آسیب های اجتماعی مشهود و ملموس در بین سربازان وظیفه ن.م عبارتند از اعتیاد با گرایش به مواد مخدر صنعتی ، استفاده نادرست از فضای مجازی و گرفتار شدن در دام های متعدد آن، گرایش به موارد سوء اخلاقی در اشکال گوناگون ، سرقت با انواع الکترونیکی، سایبری و سنتی ، خودزنی، خودکشی و دگرزنی به شیوه های مختلف ، ضعف فرهنگی و اعتقادی و نهایتاً ضعف اقتصادی .

آسیب های اجتماعی سربازان ن.م با آسیب های اجتماعی جوانان جامعه تفاوت عمده ای ندارد به معنای دیگر آسیب های اجتماعی سطح جامعه همگی از طریق سربازان ن.م به داخل محیط های نظامی منتقل می گردد. آسیب های اجتماعی شناسایی شده از سربازان

وظیفه نیروهای مسلح بر اساس فراوانی و تکرار در مصاحبه در نمودار زیر نمایش داده شده است.

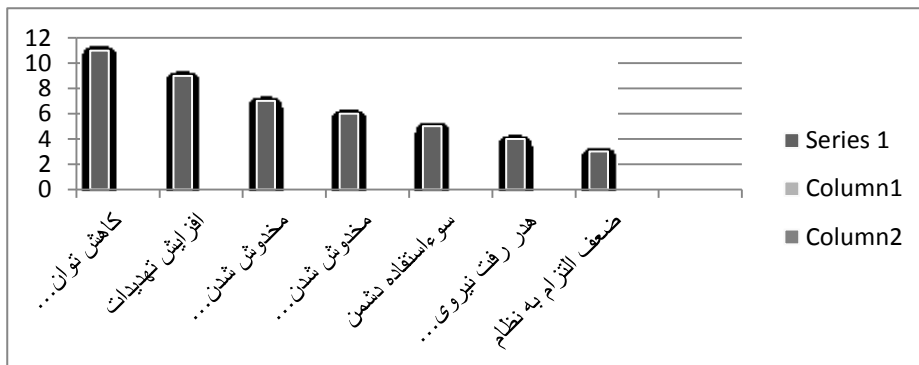
اولویت بندی آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م (پاسخ سؤال ۲ فرعی) برابر نتایج حاصله اعتیاد با اولویت ترین آسیب اجتماعی در بین سربازان وظیفه ن.م است که به سرعت تعداد زیادی را در دام خود گرفتار می نماید به نحوی که اشکال اعتیاد صنعتی به مراتب در حوزه های تشخیص و درمان به مراتب از انواع سنتی آن سخت تر و پیچیده تر است. اولویت دوم سرقت به دلیل بیکاری و اوضاع معیشتی جامعه است که در اشکال متعدد سایبری و الکترونیکی و بعضا سنتی دیده می شود و آسیب اولویت سوم گرایش به موارد سوء اخلاقی است، ماهواره ها و شبکه های اجتماعی فضای اخلاقی جامعه را دچار دگرگونی کرده اند و در این شرایط جوانانی که آموزش کافی ندارند دچار آسیب می گردند. آسیب اولویت چهارم استفاده نادرست از فضای مجازی و شبکه های اجتماعی است که به دلیل پایین بودن سواد رسانه ای سربازان توانسته آنان را در بخش هایی دچار آسیب نماید، خودزنی و دگرزنی پنجمین اولویت در آسیب های اجتماعی است که به دلیل مشکلات روحی و روانی برخی از سوی سربازان ن.م حادث می گردد.

پیامدهای آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م (پاسخ سؤال ۳ فرعی)

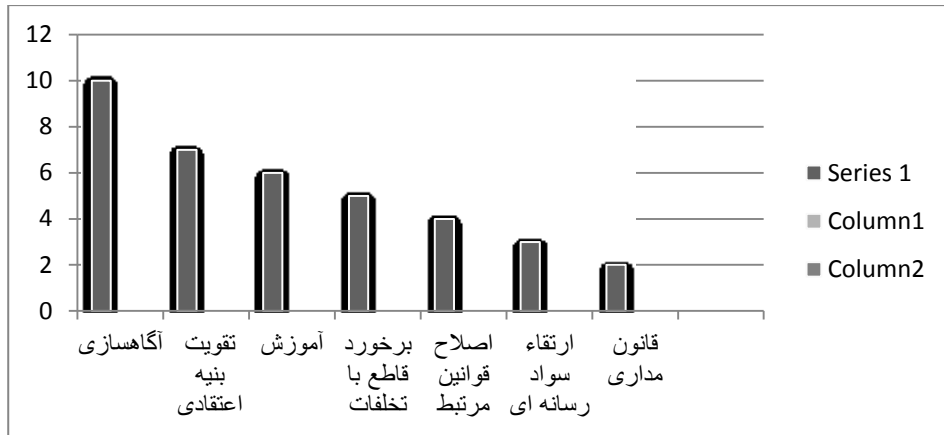
آسیب‌های اجتماعی سربازان وظیفه ن.م پیامدهای متعددی دارد زیرا سربازان ن.م مهمترین بخش نیروهای مسلح یعنی نیروی انسانی را تشکیل می‌دهند از طرفی نیروهای مسلح ایران در حال حاضر در بهترین وضعیت نیروی انسانی محور و در بخش نیروی انسانی، عمده نیروی انسانی را در همه بخش‌ها سرباز تشکیل می‌دهد بنابراین همان گونه که در نتایج مصاحبه‌ها نیز تحصیل‌گرددیده کاهش توان رزمی مهمترین پیامد آسیب اجتماعی در حوزه سربازان وظیفه است، افزایش تهدیدات، مخدوش شدن جایگاه نیروهای مسلح و جایگاه مقدس سربازی و سوء استفاده دشمن از آسیب‌ها و بسترهای آن‌ها و

نهایتاً هدر رفت بهترین سرمایه جامعه یعنی جوانان و کاهش التزام به نظام از مهمترین پیامدهای آسیب اجتماعی سربازان وظیفه است.

راهکارهای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سربازان وظیفه ن.م (پاسخ سؤال ۴ فرعی)

برابر نتایج حاصله راهکارهای مختلف و متعددی برای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی سربازان ن.م مطرح شده است که مهمترین آن‌ها انجام آگاهسازی‌های نوین و به روز برای آگاه نمودن سربازان می باشد، ناآگاهی و بی اطلاعی در خیلی از مواقع باعث گرفتار شدن سربازان در آسیب‌های اجتماعی می گردد، برگزاری جلسات آگاهسازی هوشمند با بهره گیری از علم روز در پیشگیری بسیار سودمند خواهد بود. تقویت بنیه اعتقادی در خانواده و در ادامه در محیط‌های نظامی توسط مراجع ذی صلاح در پیشگیری از آسیب‌ها مفید می باشد. برگزاری آموزش‌های تخصصی در حوزه‌های موضوعی برای هر تخصص متناسب با نیازمندی‌های هر سرباز، برخورد با متخلفین، اصلاح قوانین معیوب، ارتقاء سواد رسانه‌ای سربازان وظیفه و قانون‌مداری و رعایت عدالت از جمله راهکارهای موثر در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در بخش سربازان ن.م ذکر شده است.

۵. مدل مفهومی تحقیق

۶. نتیجه گیری

برابر نتیجه پژوهش آسیب های اجتماعی مشهود و ملموس در سربازان وظیفه نیروهای مسلح عبارتند از : اعتیاد با گرایش به مواد مخدر صنعتی، استفاده نادرست از فضای مجازی و گرفتار شدن در دام های متعدد آن، گرایش به موارد سوء اخلاقی در اشکال گوناگون، سرقت با انواع الکترونیکی، سایبری و سنتی، خودزنی، خودکشی و دگرزنی به شیوه های مختلف. در اولویت بندی نخبگان ترتیب اول تا پنجم را به شرح زیر مطرح نمودند: اعتیاد، سرقت، گرایش به موارد سوء اخلاقی، شبکه های اجتماعی و فضای مجازی، خودزنی و دگرزنی می باشد.

آسیب های اجتماعی سربازان وظیفه ن.م پیامدهای متعددی دارد زیرا سربازان مهمترین بخش نیروهای مسلح یعنی نیروی انسانی را تشکیل می دهند از طرفی نیروهای مسلح ایران در حال حاضر در بهترین وضعیت نیروی انسانی محور و در بخش نیروی انسانی، عمده نیروی انسانی را چه در رزم و چه در خدمات، سرباز تشکیل می دهد بنابراین همان گونه که در نتایج مصاحبه ها نیز تحصیل گردیده کاهش توان رزمی مهمترین پیامد آسیب اجتماعی در حوزه سربازان وظیفه ن.م است افزایش تهدیدات، مخدوش شدن جایگاه نیروهای مسلح و جایگاه مقدس سربازی و سوء استفاده دشمن از آسیب های و بسترهای آن ها و نهایتاً هدر رفت بهترین سرمایه جامعه یعنی جوانان و کاهش التزام به نظام از دیگر پیامدهای آسیب اجتماعی سربازان وظیفه است.

۷. پیشنهادات:

برای پیشگیری از آسیب های اجتماعی مهمترین راهکارها و پیشنهادات به شرح زیر ارائه می گردد:

۱. انجام آگاهسازی های نوین و به روز و هوشمند

۲. برگزاری آموزش‌های تخصصی در حوزه‌های تخصصی برای هر موضوع متناسب با نیازمندی‌های هر سرباز.
۳. برخورد جدی و به موقع با متخلفین
۴. اصلاح قوانین معیوب
۵. ارتقاء سواد رسانه‌ای سربازان وظیفه
۶. قانون مداری و رعایت عدالت
۷. تدوین نظام مسائل فرهنگی اجتماعی سربازان
۸. تولید محتوای مورد نیاز برای مدیریت بر آسیب‌های اجتماعی سربازان از طریق ایجاد رشته‌های تحصیلی میان رشته‌ای حوزه آسیب‌های اجتماعی در دانشگاه‌های نیروهای مسلح و انجام پژوهش‌های مرتبط.

منابع

- آلن بیرو (۱۳۸۰). فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه دکتر باقر ساروخانی، تهران: انتشارات کیهان.
- اصفهانی نژاد، محمود (۱۳۹۳). محدودیت‌ها بر اصل حاکمیت در کنوانسیون منع سلاح‌های شیمیایی از دیدگاه حقوق بین‌الملل، مجله سیاست خارجی، ص ۶۷۷.
- برن، آگ، نیم کوف، پیر (۱۳۹۸). زمینه جامعه‌شناسی، ترجمه امیرحسین آریانپور، تهران: نشر نی.
- بهشتی، محمد (۱۳۹۳). فرهنگ صبا، تهران: انتشارات صبا.
- تهامی، سیدمجتبی (۱۳۸۲). امنیت ملی، داکترین سیاست‌های دفاعی و امنیتی، ج اول، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
- جهانفر، رضا (۱۴۰۱). مطالعه جامعه‌شناختی نقش ورزش و سازمان‌های ورزشی در جنگ. رساله دکتری. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.

- جهانفر، رضا (۱۴۰۲). کارگاه دانش افزایی کلان روندها و آسیب‌های اجتماعی. تهران: مرکز مطالعات راهبردی آجا.
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۹۷). لغت نامه، تهران: جلد سوم.
- داوود دعاگویان، حسن مفخمی شهرستانی (۱۳۹۸). آسیب شناسی اقدامات مدیریت انتظامی در کنترل آسیب های اجتماعی، نشریه دانشگاه علوم انتظامی امین، ص ۶۱
- رابرتسون، ایان (۱۳۹۱). درآمدی بر جامعه، ترجمه حسین بهروان، مشهد مقدس: آستان قدس رضوی.
- المینگرات، رونالداستلی (۱۳۸۲). کودک و مدرسه، ترجمه شکوه نوابی نژاد، تهران: رشد.
- ستوده، هدایت الله (۱۳۹۹). آسیب شناسی اجتماعی، تهران: نشر آوای نور.
- سخاوت، جعفر (۱۳۸۵). جامعه شناسی انحرافات اجتماعی، ج چهارم، تهران: دانشگاه پیام نور.
- سیدی، سیدمحمد رضا . سیدی، سیدحسین. صلواتیان، سیاوش (۱۳۹۵). آسیب شناسی تجربی خدمت نظام وظیفه از منظر سربازان دارای مدرک تحصیلات تکمیلی، نشریه علوم پزشکی آجا، ص ۶۷
- صدیق سروستانی، رحمت الله (۱۳۹۹). آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات اجتماعی)، نشر سمت.
- طالبیان، محمد رضا (۱۳۸۰). دینداری و بزهکاری، تهران: فجر اسلام.
- عبدی، عباس (۱۳۸۷). آسیب شناسی اجتماعی، قم: سپهر.
- عمید، حسن (۱۳۹۰). فرهنگ عمید جلد ۲، انتشارات امیر کبیر.
- عبدالهی، محمد (۱۳۹۴). تأثیر سرمایه انسانی بر بروز رفتار کارآفرینانه، فصلنامه مدیریت بهبود و تحول. شماره ۷۸.
- عیوضی، محمدرحیم، باب گوره، سیدحسام الدین، محمدی، احسانه (۱۳۹۷). رویکرد جامعه شناختی به نسبت دین و فناوری، مجله جامعه شناسی سیاسی ایران، سال اول بهار، ص ۲۶.
- فولادی، محمد (۱۳۸۲). بررسی میزان و عوامل اقتصادی اجتماعی مرتبط با سرقت، قم: نشر سازمان مدیریت و برنامه ریزی.

- قائمی امیری، علی (۱۳۸۷). خانواده و تربیت جنسی کودکان، تهران: نشر انجمن اولیا و مربیان.
- قربان حسینی، علی اصغر (۱۳۹۱). جرم شناسی و جرم یابی سرقت، تهران: جهاد دانشگاهی.
- کلینی، محمدبن یعقوب (۱۳۹۳). اصول کافی، کتاب الایمان و الکفر مجالسه اهل المعاضی، حدیث ۳. قم: دارالثقلین.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۸). جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۹۷). دانشنامه جرم شناسی، تهران: نشر گنج دانش.
- محمد نسل، غلامرضا (۱۳۸۶). رویکرد پلیس برای پیشگیری از جرم، مجله مطالعات پیشگیری از جرم، شماره ۲۴۵.
- محسنی، رضاعلی (۱۳۸۶). فساد و آسیب شناسی آن در نظام اداری ایران، مجله کارآفرینان امیر کبیر، شماره ۲۷، ص ۲۵.
- سلطانی نژاد، عبدالله. فتوحی آشتیانی، علی. انیسی، جعفر (۱۳۹۱). رابطه جهت‌گیری مذهبی با سابقه اقدام به خودکشی در سربازان، فصلنامه روانشناسی نظامی، صفحه ۳۵ تا ۴۴.
- کرم باغی، احسان، صداقت کیش، آزاده (۱۳۹۱). آسیب شناسی ملزومات شغلی بر روابط خانوادگی در بین خانواده‌های کارکنان نظامی، نشریه صف خانواده، ص ۲۱